

Januari 2022

1) Van de redactie:

Beste lezer! Als u dit leest is er al weer veel meer mogelijk dan de vorige maand. Niet alleen de natuur in met een thermosfles(niks mis mee), maar ook weer koffie op een terrasje en culturele bijeenkomsten tot 22.00 uur. En de dagen worden langer en de natuur maakt zich her en der op voor de lente. De paden op, de lanen in dus!

2) Agenda

- Tuinvogelteldagen 28, 29 en 30 januari.

Doe mee aan de nationale vogelteldagen, het kost maar een half uurtje. Tip: Begin de telling als er veel vogels in de tuin zijn. Hoe het werkt ziet u bij Vogelbescherming: [op deze site](#)

- Wandelgroep "de Vrijbouter 2.0" weer vanaf woensdag 26 januari!

Deze wandelgroep bestaat uit de wat oudere leden van het IVN en het KNNV.

Het is zeker geen "must" om lid te zijn. Ook niet-leden zijn van harte welkom. Belangstelling voor de natuur is wel prettig, want tijdens de wandelingen wordt er altijd wel aandacht besteed aan wat er in de natuur te beleven valt.

Er wordt dan ook rustig gewandeld. Meestal op de woensdag en starttijd is 10.30 uur.

De afstand varieert tussen de 5 en 10 km. Er wordt gestart vanuit verschillende locaties. Verschillende leden bereiden een wandeling voor en daardoor kom je steeds op verrassende plekjes terecht. Bijna elke woensdag gaat de groep op stap.

Meelopen of meer informatie?

Jan Dekker: ijmdekker@home.nl of GSM: 06-45317659

Wytse Wijbenga wwijbenga@home.nl

Je kunt je bij bovenstaande e-mails ook opgeven. Dan word je via de mail uitgenodigd voor de wandelingen.

- **Lezing van Jeroen Onrust (over wormen) op 17 februari** in het DCA gaat door. We houden nog even een slag om de arm voor wat betreft het aantal deelnemers. Zie artikel verderop onder hoofdstuk 5.

- **De vogelwerkgroep en de plantenwerkgroep zullen in februari of maart** weer samen het veld in kunnen gaan.

- **Op 19 maart** staat de uitgestelde Nieuwjaarswandeling in het Dwingelderveld op het programma.

- De komende ALV is op **dinsdag 29 maart** gepland.

3) Verslagen van afgelopen activiteiten. (de redactie houdt zich het recht voor uw bijdragen in te korten in het belang van de leesbaarheid)

Informatie en oproep van Diliaan Welink:

De gemeente Assen is gestart met het opstellen van de Asser Groenvisie. Deze visie is een deeltuitwerking van de Omgevingsvisie 'Assen nog mooier'. De omgevingsvisie beschrijft op hoofdlijnen wat Assen wil zijn in 2040. Hoofddambitie is 'ontspannen stedelijkheid'. Eén van de drie leidende principes is 'groene stad van het noorden'. Dit wordt nu dus uitgewerkt in een groenvisie. De visie gaat niet in op technische details, deze worden in een volgende fase uitgewerkt in een uitvoeringsplan.

Groenplan Assen

STROOTMAN

LANDSCHAPSARCHITECTEN

De gemeente heeft onder andere IVN-KNNV Assen gevraagd deel te nemen aan de klankbordgroep. De eerste bijeenkomst heeft inmiddels plaatsgevonden en ik heb daar namens IVN-KNNV aan deelgenomen. Het was - uiteraard - digitaal, dus dat beperkte helaas de discussie. De meeste tijd ging op aan de toelichting van Strootman Landschapsarchitecten.

De ambities zijn hoog en nog abstract. De gemeente wil onder andere "natuur, groene structuren en landschappelijke kwaliteiten behouden en versterken, de stad vergroenen en meer verbindingen tussen stad en buitengebied. Ze wil een natuurinclusieve en gezonde gemeente zijn. En uiteraard bezig met klimaatadaptatie en de CO2 -opgave.

In een eerste reactie op het plan heb ik, samen met Henk Blouw, aangegeven dat het goed is om de visie verder in te vullen: wat wordt verstaan onder natuur, hoe wordt de ambitie geborgd middels beheer en financiën en hoe wordt er aan draagvlak gewerkt?

Eind januari hebben we een tweede overleg. Mocht u meer willen weten of input willen leveren, dan hoor ik dat graag via dwelink@gmail.com

Natuurgidsen Herman Dirksen en Arjen van der Meer

Herman Dirksen en Arjen van der Meer zijn twee van de vijf nieuwe natuurgidsen van IVN-KNNV Assen. ROEG heeft filmpjes gemaakt van de gidsen in hun onderzoeksgebied. In deze korte filmpjes vertellen zij over de opleiding tot natuurgids, wat voor hen belangrijk is in de natuur en wat ze als gids willen overbrengen.

roeg.tv/roeg-nieuws/ik-wil-het-natuurvonkje-overbrengen-op-de-volgende-generatie/
roeg.tv/roeg-nieuws/ik-wil-mensen-leren-om-gewoon-te-genieten-van-de-natuur/

De natuurgidsen ontvingen vorig jaar november hun diploma. De opleiding van anderhalf jaar werd georganiseerd door IVN-KNNV Assen en IVN Roden-Norg. Op de website van ROEG! Natuurnieuws (www.roeg.tv) staan ook nog vier filmpjes van andere natuurgidsen uit de opleiding.

Nieuwsoverzicht van SOVON over het jaar van de merel, en diverse andere onderwerpen:
<https://youtu.be/HAzsXSN1DLg>

Wilt u weten wat er in januari zo al bloeien kan: [klik hier voor de site van flora van nederland](#)

IVN-KNNV Assen op social media (van Frank Huisman)

U bent waarschijnlijk gewend om nieuwsberichten en activiteiten van IVN-KNNV Assen via deze Nieuwsbrief te ontvangen. Of wellicht via onze websites. Maar wist u dat we tegenwoordig ook weer actiever zijn op Facebook en Twitter? Hierop worden berichten uit de Nieuwsbrief geplaatst, aangevuld met bijzondere waarnemingen en leuke natuurweetjes uit Assen en de regio. Het leuke is dat u zelf op deze berichten kunt reageren en vragen kunt stellen over bijvoorbeeld onze activiteiten.

Dit zijn de internetadressen (voor op de PC):

<https://www.facebook.com/ivnknnvassen>

<https://twitter.com/ivnknnvassen>

Als u een smartphone heeft kunt u deze via de bijbehorende apps bekijken, of u richt de camera van uw smartphone op deze QR codes:

Facebook IVN KNNV Assen:

Twitter IVN KNNV Assen:

Het bestuur van IVN-KNNV Assen bedankt **Ina Brands en Cindy de Jonge** voor het jarenlang beheren van deze accounts en de vele mooie berichten.

4) Waarnemingen en vragen.

Middelste bonte specht(mibo voor vogelaars) Ton van de Vis en Jan Klever. Op de voertafel had ik al vele soorten vogels, zelfs een keer een fazantenhen, maar de middelste bonte specht is wel de meest bijzondere soort. Ik zag haar (waarschijnlijk is het een vrouw) even en haalde mijn camera. Gelukkig kwam zij later uitgebreid terug om van de vetbollen te snoepen. Prachtige vogel. Ik wist dat ze in het Asserbos gebroed hebben, maar in Assen-Oost had ik deze soort nog nooit gezien. Het gebeurde op 31 december, een mooie afsluiting van mijn vogeljaar. Ter vergelijking heb ik daaronder foto's toegevoegd van de grote bonte specht(man). In de zomer

moet je oppassen met deze soort, want de jonge grote bonte specht heeft ook een doorlopende rode kuif, zie de onderste foto's. De foto's zijn genomen bij donker weer en door beregende ramen. Vrouw heeft kortere rode kuif dan man. Dat is goed te zien op de foto van een mannelijke mibo van Jan Klever, die helemaal in Assen West woont en die ik net op tijd binnen kreeg!

Middelste bonte specht vrouw

man(door Jan Klever)

Tip over vetbollen: Koop nooit vetbollen in een plastic netje, vetbollen van goedkope merken blijven vaak hangen, maar de vetbollen die ik via Vogelbescherming heb gekocht(Vivara) gaan erin als koek!

Grote bonte specht, man

idem jong

middelste bonte specht met koolmezen.

Bloeiende hazelaar Ton van de Vis. Waarom bloeit de ene hazelaar al volop en heeft de andere, daar vlakbij, de katjes nog gesloten? Dat viel mij op, maar Internet weet raad: De hazelaar is éénhuizig, dat wil zeggen dat mannelijke en vrouwelijke bloemen aan één boom zitten. De vrouwelijke bloempjes zijn heel klein en zien er uit als rode inktvisjes. Zie de foto's. Om nu zelfbestuiving te voorkomen, bloeien de rode vrouwelijke bloempjes later dan de mannelijke, de katjes, van dezelfde boom. Of omgekeerd, zoals op de 2e foto te zien is. De wind verspreidt het overvloedige stuifmeel in de hoop ergens een bloeiend vrouwelijk bloempje te treffen, maar het kan dus ook onze neus zijn, hatsjoe!

Heleen Medema schrijft:

Was vorige week een dagje uit met Hettie, Marian en Jeannet (vogelwerkgroep) naar Moddergat en Lauwersoog. Als het weer droog is en er niet al teveel wind staat is er altijd iets te beleven.

De Eidereend heeft waarschijnlijk vogelgriep; hij kwam niet meer overeind.

In de haven van Lauwersoog zwom een Middelste Zaagbek man rond. De punker van de eenden met die kuif. Daarnaast nog een Steenloper met mossel, Grote Mantelmeeuw met Zilvermeeuw, Brilduiker, Sneeuwgorss en een Zeehond.

De dames in volle aandacht(foto door Heleen)

eidereend man

Sneeuwgorss

zeehond

middelste zaagbek man

Martin Morsman was in de Weerribben en zag weer veel bijzonders:

nonnetjes

grote zaagbek met prooi

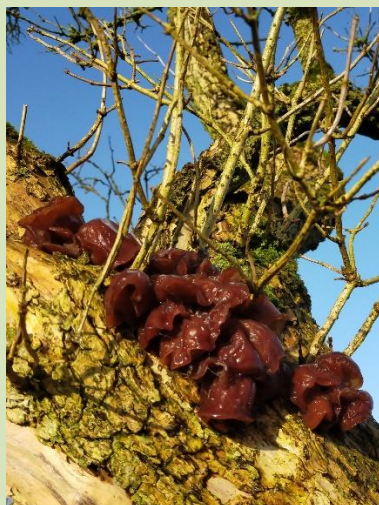
Otter

Marian Blom schrijft:

In mijn tuin laat ik de zaaddozen van de Kaardebol door de herfst en winter aan de planten zitten. Dit, als voer voor de vogels, m.n. Putter, en schuilplekjes voor kleinere insecten. Verrast zie ik laatst dat achtergebleven zaadjes - nog aan de zaaddoos - zijn ontkiemd.

Kaardebol

judasoor op vlier

Als vogelaars komen we op onze wekelijkse wandelingen niet alleen vogels tegen. Deze paddenstoelen, (eetbare) Judasoren, waren te bewonderen op onze route bij Diependal.

Van Hero Moorlag een filmpje met wilde zwanen in de Boerenveense Plassen en een buizerd in de Oude Kene. Link: [wilde zwanen en buizerd](#)

5) Regenwormen, bodemleven en weidevogels.

Waarom zijn regenwormen belangrijk? **Donderdagavond 17 februari** houdt wetenschapper Jeroen Onrust een boeiende lezing over het belang van regenwormen voor het bodemleven en als voer voor weidevogels. Wist je dat de Nederlandse agrarische graslanden de hoogste dichtheden aan regenwormen herbergen van heel Europa? Waarom gaat het dan toch slecht met de weidevogels en zijn er steeds meer problemen met de bodemvruchtbaarheid? Jeroen Onrust heeft onderzocht hoe het graslandbeheer van melkveehouders de regenwormen in de grond en de toegang van weidevogels tot die wormen beïnvloedt.

De lezing begint om 19:30 uur en vindt plaats in het Duurzaamheidscentrum in het Asserbos. Je kan als bezoeker die avond een worm meenemen in een potje (met wat aarde en gaatjes in de deksel). Na de pauze bespreekt Jeroen de meegebrachte regenwormen.

Deelname kost € 5,- voor leden van IVN-KNNV Assen en € 10,- voor niet-leden; inclusief een kop koffie of thee.

Aanmelden is verplicht i.v.m. de coronamaatregelen. Stuur een e-mail naar activiteiten@ivnassen.nl. Je ontvangt dan enkele dagen van tevoren bericht of de lezing doorgaat.

Datum en tijdstip: donderdag 17 februari 2022 om 19:30 uur

Locatie: Duurzaamheidscentrum, Bosrand 2, 9401 SL Assen

Kosten: € 5,- voor leden IVN-KNNV Assen en € 10,- voor niet-leden (inclusief een kop koffie/thee)

6)Bestuurlijke mededelingen.

Van de KNNV,

Een nieuw jaar is aangebroken, daarom wil ik uw aandacht vragen voor de contributiebetaling 2022.

Voor degenen die hebben gekozen voor automatische incasso: uw contributie wordt binnenkort afgeschreven.

Overige leden:

Bent u gewoon lid: svp overmaken € 28,50

Betaalt u ook voor uw huisgenootlid: svp overmaken € 39,75

Gaarne naar rekeningnummer NL21INGB0001021731 van de KNNV-afdeling Assen.

Met vriendelijke groet

Ellen Kerkhof

Penningmeester en ledenadministrateur van de KNNV-afdeling Assen

penningmeester@assen.knnv.nl

Van IVN:

Er gloort weer wat meer hoop op terugkeer naar een “normale” situatie, zonder de beperkingen van Corona. We hopen dat we allemaal binnenkort weer volop samen buiten kunnen zijn en genieten van de natuur. Als ik dit schrijf (op 22 januari) gelden er nog steeds beperkingen in het aantal deelnemers aan activiteiten. Maar er is goede hoop dat wanneer je dit leest een groot deel van de beperkingen zijn weggenomen.

BESTUURSSAMENSTELLING(Ook KNNV!)

In onze ALV's (in oktober) is aangegeven, dat meerdere bestuursleden willen opstappen.

Vanwege de Corona zijn ze de laatste twee jaar in het bestuur blijven zitten. Op dit moment gaat het om vier bestuursleden die vertrekken. We zijn hard op zoek naar versterking van het bestuur. We roepen je op om na te gaan of een bestuursfunctie iets voor je is.

Er is in de ALV's ook gesproken over het nieuwe Beleidsplan. De samenwerking sinds 2016 van onze afdelingen loopt goed, maar het wordt tijd om gezamenlijk speerpunten te formuleren en uit te voeren. Daarom is het voor nieuwe bestuursleden juist nu een goed moment om in te stappen en met nieuw elan de toekomst van onze afdelingen vorm te geven.

Spreekt dit je aan neem dan eens contact op met Frank Huisman

(frankhuisman@hotmail.com) of met Henk Blouw (hm.blouw@gmail.com).

Meestal is deze nieuwsbrief positief gestemd over alle moois in de Drentse natuur, maar Heleen Medema meldt:

Op Nu.nl las ik een artikel over het nijpend tekort aan calcium, magnesium en kalium in onze bodem door de stikstofvervuiling.

Roland Bobbink, ecooloog aan de Radbouduniversiteit in Nijmegen en onderzoeksmedewerker bij Be-Ware, waarschuwt dat het gebrek aan kalk in de bodem enorm schadelijk is voor planten en dieren.

Ondanks dat de zwaveluitstoot (zure regen) is teruggedrongen heeft het er niet voor gezorgd dat de kalk teruggekeerd is. De eveneens verzurende stikstofuitstoot is al jaren tientallen jaren hoger dan de natuur aankan volgens Bobbink.

Wat te doen....In [dit](#) artikel kun je dat teruglezen.

Einde Nieuwsbrief

KNNV afd. Assen

IVN Assen

Secr. Bert Evers

Secr. Jaap van Roon

secretaris@assen.knnv.nl

secretaris@ivnassen.nl

Kopij voor de volgende Nieuwsbrief vóór 22 februari sturen aan: nieuwsbrief.ivn.knnv@gmail.com

N.B. Liever geen pdf-bestanden, die zijn lastig te verwerken.

De redactie,

Ton van de Vis en Theo de Grijs

Als bijlage, zoals gebruikelijk, enkele exemplaren van Groen en Doen uit de Hoogeveense courrant door Hero Moorlag.

Meest algemene pad neemt al jaren in aantal af

■ Salamanderschimmel bedreigt vooral vuur- en kamsalamander

Balans 2021 van Ravon lezen-de, denk ik onmiddellijk aan vroeger. Het was een kwartiertje lopen vanaf ons huis naar het Stadspark in Groningen. We hadden anderhalve meter vlieger-touw bij ons en sneden in het park een tak van een struik. Het touwtje bevestigden we aan de top van de tak. Op ongeveer zestig centimeter van onderen maakten we een knoop met twee lucifers erin. Dat was de dobber. Onder pollen gras vonden we wormen. Weer een knoop, nu met een worm erin. Dan naar de slootjes. Je kon de bodem zien. Voorzichtig hingen we de kronkelende worm voor de snuit van een kamsalamander, het liefste een mannetje met een duidelijke kam en oranje buik. Wat was het simpel die salamanders te vangen, of driedoornige stekelbaarsjes. Je zag ze gewoon zwemen in kraakhelder water. De meester had een aquarium, dus gingen de mooiste salamanders mee naar school. De meester vertelde over het leven van salamanders en stekelbaarsjes. Wat een tijd!

Biodiversiteit

Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (RAVON) geeft voor het tweede achtereenvolgende jaar Balans uit. Al 25 jaar is Ravon een onafhankelijke

Kamsalamander.

organisatie voor natuurbescherming, zonder winstoogmerk. Ravon werkt met vrijwilligers, ook van IVN-afdeling Hoogeveen. Landelijk worden reptielen, amfibieën en vissen geïnventariseerd. Voor amfibieën zijn vangmethoden ontwikkeld. Ravon komt op voor de belangen van deze dieren, want: 'We delen de aarde met alle planten en dieren. We vinden dat we als mens hier, in al ons doen en laten, rekening mee moeten houden.' Men wil de neergaande trend van de biodi-

versiteit ombuigen naar een krachtig herstel van de natuurlijke leefomgeving van onze inheemse reptielen, amfibieën en vissen. Daar waar het echt helemaal fout gaat, pleit Ravon voor betere wetgeving. Balans 2021 laat zien dat dat nodig is. Je schrikt als je dit rapport leest. Waar is de kamsalamander gebleven die we vroeger in elk slootje aantreffen? Ondanks de verbetering van de waterkwaliteit van bijvoorbeeld Drentse beken, moet je de kamsalamander zoe-

Gewone pad. Foto's Hero Moorlag

ken. Wat je vindt, zijn kleine watersalamanders, maar niet die grote salamanders uit mijn jeugd. En stekelbaarsjes? Nou, vergeet het maar. En levendbarende hagedissen in de heide? Eerder vond ik er meer dan twintig, in 2021 zegge en schrijf één.

Dodelijke schimmels

We leven in een totaal andere tijd. We worden drie keer gevaccineerd tegen corona en krijgen ieder jaar een griep- en pneumokokkenprik. Salamanders ken-

nen die weelde niet. De vuursalamander in Limburg en de laatste populaties kamsalamanders worden ernstig bedreigd door de dodelijke invasieve chytride huidschimmel, voor het eerst ontdekt in 2013. De vuursalamander is de grootste salamander die ik veel heb gezien in de bergbossen van Slowakije en Oost-Duitsland. In Nederland, België en Duitsland storten populaties vuur- en kamsalamanders volledig in door de dodelijke huidschimmel. Ook reptielen als levendbarende hagedis lijden onder vreemde ziekten. En daar zijn geen vaccins voor. Ravon komt met een actieplan om de waterkwaliteit nog meer te verbeteren en te zorgen voor de juiste waterplanten om de leefomgeving voor kamsalamanders optimaal te maken. Ronduit zorgelijk is ook de verdere afname van het aantal gewone padden. Vrijwilligers zetten tijdens de voorjaarsstrek padden over naar hun paringswateren. Ieder jaar constateren ze een afname. Balans 2021 is een triest rapport. Alleen met de meeste vissoorten, de paling uitgezonderd, en met reptielen als adder en ringslang zoals bij de Oude Kene bij Hoogeveen, gaat het goed. Maar ach, die prachtige kamsalamander. ■

Hero Moorlag

Levendbarende hagedis.

Vuursalamander.

Merel in de hoofdrol tijdens jaarlijkse tuinvogeltelling

De jaarlijkse tuinvogeltelling in het jaar van de Merel valt dit jaar in het weekend van 29 en 30 januari. Er is momenteel veel aandacht voor onze gevederde vrienden. Niet omdat alles zo positief is helaas. De vogelgriep slaat hard toe bij wilde vogels en pluimvee. We kunnen nog heel wat leren als het over vogels gaat. We hebben gezien, of kunnen lezen, dat vogels moesten wennen aan de eikenprocessierups. Ze eten er nu flink van. Deze week las ik dat er vijf nieuwe soorten roofvogels in Nederland hebben gebroed in de afgelopen jaren. Dat kan alleen als de habitat en het voedselaanbod goed zijn. Met het veranderen van het klimaat en daardoor de temperaturen is het elk jaar spannender aan het worden. Voor mensen betekent dat, zodra er ijs verschijnt op de autoruiten, de schaatsen geslepen worden, want het kan ineens

weer voorbij zijn. Dat soort winters worden het of zijn het al. Dat het anders is dan vijftig winters geleden is zeker. Alles heeft grote invloed op de natuur en dat geldt ook voor vogels. Er zijn soorten die niet eens meer vertrekken, omdat de winters hier zachter worden. Misschien hebben ze dan een voor-sprong met het broeden.

Virus onder merels

Hoe dan ook, we mogen ons ook zorgen maken over de vogels. Er verdwijnen steeds meer soorten die hier eerder redelijk vaak te zien waren. Huismus en ringmus bijvoorbeeld. Meer dan de helft van de populatie is verdwenen. En in 2022 staat de merel in de schijnwerpers. Niet voor niets. Ook voor de merel spreken we over de helft van de populatie die verdwenen is. Door het usutavirus zijn er sinds 2016 maar liefst

Vrouwje merel in de tuin. Grietje Loof

600.000 merels verdwenen. In Duitsland zijn op sommige plekken de merels totaal verdwenen.

Des te meer een reden om de merel uit te roepen tot vogel van het jaar. Van mij hebben alle vogels

het recht om vogel van het jaar te worden, omdat het zo ontzettend slecht met ze gaat. Monotoon landschap, gif, verstedelijking of verstening in woongebieden, het werkt echt niet voor vogels. Weidevogels, boerenlandvogels, tuinvogels, met alle vogels gaat het slecht. Daarom ook bij IVN de oproep om iets te doen. Meer biodiversiteit, het mag ook anders in de eigen tuin. Breng de kleur van bloemen terug, meer planten, struiken, bomen, nestgelegenheid en voedsel.

Doe jij mee met de tuinvogeltelling eind januari? Via Vogelbescherming.nl lees je er meer over. Help jij ook mee om de zang van de merel in de lente te behouden, want wie wordt er nu niet blij van onze gevederde vrienden. ■

Grietje Loof, IVN-afdeling Hoogeveen

Klimaatverandering maakt insecten kwetsbaar

■ **Ed Nijpels: 'We komen niet eens in aanmerking voor een blikken medaille'**

Koevinkje en hooibeestje, twee dagvlinders behorende tot de zandoogjes. Oranje zandoogje en hooibeestje werden in 2021 nog wel gezien, maar bij lange na niet in de aantallen van voorheen. Mondjesmaat zagen we het koevinkje, maar je moest ernaar zoeken in de heide. De zandoogjes Argusvlinder en heivlinder zijn uiterst zeldzaam geworden. Schuiven deze soorten door klimaatverandering op naar het noorden of zoeken ze het hogerop in het gebergte?

Hebben ze moeite zich aan te passen aan het veranderende klimaat? Wat weten we eigenlijk over hun leefwijze? In het algemeen heeft elke vlindersoort zijn unieke leefwijze die afhankelijk is van waardplanten. Altijd is er een relatie tot de directe omgeving en tot andere soorten in een uiterst complex ecosysteem. In de natuur hangt alles met alles samen. Soorten planten en dieren zijn afhankelijk van elkaar. Het is maar de vraag of insecten de klimaatverandering kunnen bijbenen. En min-

der insecten betekent minder vogels die afhankelijk zijn van insectenlarven. De afgelopen drie jaar heb ik geen zwarte heidelibellen gezien. In de zomer van 2021 was ik al blij met een redelijk aantal bloedrode, steenrode en bruinrode heidelibellen. Tien jaar geleden telde ik in de Oude Kene bij Hogeveen 24 soorten libellen. In 2021 met enige moeite 5. Van de 35 soorten libellen in de Boerenveense Plassen bleven 8 over. Hebben deze roofinsecten weinig meer te eten? Ze jagen op

Zeer zeldzame sleedoornpage.

Parende koevinkjes. Foto's Hero Moorlag

vliegen en muggen. Tien jaar geleden verwijderde ik bij het pompstation de talloze vliegen van de voorruit. In 2021 hoefde dat niet meer. De ruit bleef nagenoeg schoon.

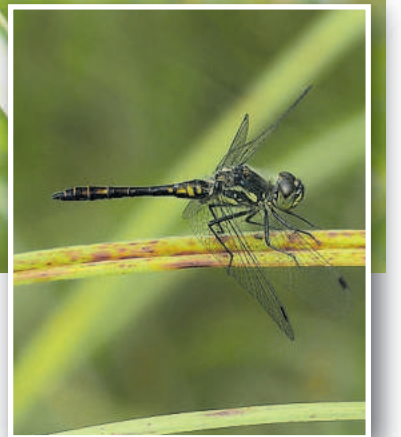
Ik bleef broedvogelmonitoringkaarten maken in twee natuurgebieden. Werd ik tien jaar geleden tureluurs van het tellen van de vele fitissen (soms 45 paar!), boompiepers en graspiepers (vaak meer dan 25 paar!), in 2021 slechts 3 paar fitissen, 1 paar boompiepers en 3 paar graspiepers. Het aantal roodborsttapuiten bleef beperkt tot één paar en de blauwborst keerde niet terug. Om nog eens een blauwborst te zien gingen we naar het Bargerveen. In juli lette ik op jonge vogels en kon ze gemakkelijk fotograferen. Maar in juli en augustus 2021 heb ik niet één jonge vogel gezien.

Door het gebrek aan insecten was blijkbaar de reproductie nihil. Het stemt je treurig. Wat is er in vredesnaam in natuurgebieden aan de hand? Klimaatverandering? Stikstofdepositie?

Urgentie in Glasgow niet gevoeld

Klimaatverandering is van alle tijden, maar de snelheid waarmee dat nu gaat, baart zorgen. Vogels kunnen zich gericht verplaatsen naar gebieden waar ze wel voedsel kunnen vinden. Veel dieren hebben die luchtbrug niet, zoals vlinders en kleine insecten. Dat maakt ze kwetsbaar. Ze leven ook nog eens in reservaten in geïsoleerde populaties. Die reservaten zijn omringd door akkers en weilanden met gif en turbogras. Daar hebben insecten niets te zoeken en vogels evenmin. Hoe komt een koevinkje van het ene reservaat naar het andere voor de broodnodige genetische uitwisseling? Bijna alleen mogelijk via schaarse ecoducten. Op de klimaatop in Glasgow werd de urgentie van klimaatverandering

Wat is er in vredesnaam in natuurgebieden aan de hand?

Mannetje zwarte heidelibel.

niet gevoeld. Een klimaatjongere reageerde: 'Als we op dit klimaatakkoord moeten afgaan, is er weinig toekomst voor ons weggelegd.'

VVD-coryfee Ed Nijpels, ooit minister van Milieu en nu voorzitter van het Klimaatberaad, was erg pessimistisch over Glasgow: 'We komen niet eens in aanmerking voor een blikken medaille!' Het ijs blijft smelten, groeit nooit meer aan, de zeespiegel blijft stijgen en de CO2-uitstoot daalt nauwelijks. Niet anderhalve graad verhoging van temperatuur in 2100, maar 2,7 graden zeggen wetenschappers. Wat een teleurstelling voor vooral milieubewuste jonge mensen! De Zweedse klimaatactiviste Greta Thunberg voorop. ■

Hero Moorlag

Heeft de fijnspar nog een toekomst in onze Drentse bossen?

Onze fijnspar (kerstboom) heeft het de laatste jaren zwaar te verduren gehad. Opeenvolgende natjaarsstormen, verschillende plagen en ziektes hebben stevig huisgehouden onder de fijnsparbossen in Nederland, met als gevolg dat de totale oppervlakte aanzienlijk is gereduceerd. Ook in Zuidwest-Drenthe neemt het aantal aangetaste fijnsparren schrikbarend toe. Is dat zorgelijk, of hoort dit bij de natuurlijke dynamiek die je overal in de natuur aantreft?

Noordwest- en Midden-Europa

Van nature komt de fijnspar niet voor in ons land. Zijn natuurlijke leefgebied is Noordwest- en Midden-Europa, van de Alpen tot in Scandinavië en Rusland. In een hoge luchtvochtigheid en een koud klimaat gedijt de fijnspar het beste. Vandaar dat hij in noordelijke streken, tot hoog in de bergen, groot én oud kan wor-

den. In Nederland is de fijnspar lang geleden geïmporteerd en aangeplant in onze productiebossen. Het is een boomsoort die weinig licht nodig heeft, waardoor hij dicht opeen kan worden aangeplant. Dat maakt dat hij snel groeit, veel hout levert en dat de bomen mooi recht zijn. Vurenhout wordt gebruikt in de bouw, voor het maken van bekisting en voor de vervaardiging van papier.

Aantasting letterzetter

De aanwezigheid van de letterzetter (*Ips typographus*) in onze bossen maakte het de fijnspar erg lastig de afgelopen decennia. Het is een kleine kever van ongeveer 5 mm die leeft onder de schors, waar hij gangen graaft waarin het vrouwtje haar eitjes legt. Zodra de larven uitkomen, eten zij de 'groei laag' (het cambium) van de boom op, waardoor de spar uiteindelijk sterft. In sommi-

Stervende fijnsparren in het Dwingelderveld. Hans Kruk

ge jaren vormt de letterzetter een plaag, vaak na een zachte winter en een warm voorjaar.

Dan worden niet alleen de zwakke of zieke bomen aangetast, maar ook de gezonde fijnsparren.

Fijnsparren sterfte

In boswachterij Ruinen en in de bossen van het Dwingelderveld zijn de afgelopen jaren veel fijnsparren doodgegaan als gevolg van aantasting door de letterzet-

ter. Soms werden zelfs hele percelen aangetast. Natuurlijk hebben dode bomen óók een belangrijke functie in de natuur, echter het sterven van hele bossen is wel erg veel van 'het goede'. Hoort deze grootschalige aantasting van fijnsparbossen nu tot de natuurlijke dynamiek? Nee! De grote aaneengesloten fijnsparbossen die in de afgelopen eeuw werden aangeplant, vormden een monocultuur waarin dit soort plagen zich gemakkelijk hebben kunnen uitbreiden.

De oplossing is niet zo ingewikkeld: zorgen voor meer menging, zodat het karakter van de monocultuur verdwijnt. Bossen met verschillende inheemse boomsoorten zijn beter bestand tegen plagen en andere natuurrampen. ■

Hans Kruk, boswachter bij Staatsbosbeheer